

Iza Lesińska

Sytuacja nieletnich matek w młodzieżowych ośrodkach wychowawczych

Wyniki badania ankietowego

Opracowanie
Wydział Resocjalizacji i Socjoterapii
Iza Lesińska

Konsultacja merytoryczna
Maria Depta

Redakcja i korekta
Jacek Czerwiński

Projekt okładki, layout,
redakcja techniczna i skład
Barbara Jechalska

ISBN 978-83-66830-54-7

Copyright Ośrodek Rozwoju Edukacji
Warszawa 2022

Ośrodek Rozwoju Edukacji
Aleje Ujazdowskie 28
00-478 Warszawa
www.ore.edu.pl

Spis treści

Wstęp	4
1. Charakterystyka próby	5
2. Analiza danych	7
Przeszkody w przyjmowaniu nieletnich matek w MOW	8
Mocne i słabe strony przyjmowania nieletnich matek do placówek	12
Losy wychowanek MOW po urodzeniu dziecka	18
Wsparcie od instytucji	21
Podsumowanie	25

Wstęp

Na początku 2021 roku pracownicy Wydziału Resocjalizacji i Socjoterapii Ośrodka Rozwoju Edukacji przeprowadzili wśród dyrektorów młodzieżowych ośrodków wychowawczych (MOW) ankietę na temat sytuacji nieletnich matek przebywających w ośrodkach.

Ankieta składała się z 13 pytań (7 dotyczyło przedmiotu badania) i przeprowadzona została on-line za pośrednictwem serwisu internetowego, z wykorzystaniem metody CAWI (*Computer-Assisted Web Interview*), w dniach 15 stycznia – 22 lutego 2021 roku. Zaproszenie do udziału w badaniu przekazano pocztą elektroniczną dyrektorom młodzieżowych ośrodków wychowawczych dla dziewcząt oraz koedukacyjnych.

Poniżej przedstawiono charakterystykę próby badawczej oraz zbiorcze wyniki badania. Szczegółowe odpowiedzi i komentarze respondentów zamieszczono w tekście opracowania w ich oryginalnym brzmieniu.

1. Charakterystyka próby

Zaproszenie do wypełnienia ankiety zostało przesłane do 37 dyrektorów młodzieżowych ośrodków wychowawczych. Zwrotnie otrzymano 38 wypełnionych ankiet – jeden z respondentów (MOW Antoniewo) wypełnił ankietę dwa razy. Dla zachowania autentyczności badania żadne odpowiedzi nie były jednak usuwane i w poniższych danych liczba odpowiedzi sumuje się do 38.

W badaniu wzięły udział 32 (84%) ośrodki resocjalizacyjno-wychowawcze, 5 (13%) resocjalizacyjno-rewalidacyjnych oraz jedna (3%) placówka łącząca w swojej strukturze te dwa typy MOW. Ośrodków zlokalizowanych na terenach wiejskich było 20 (53%), w miastach poniżej 50 tys. mieszkańców – 11 (29%), w miastach liczących 50–100 tys. mieszkańców znajdowała się jedna taka placówka (3%), a w miastach powyżej 500 tys. mieszkańców – 6 (16%). Respondenci reprezentowali 28 MOW dla dziewcząt (74%) oraz 10 ośrodków koedukacyjnych (26%). W badanej próbie 67 ośrodków (71%) to placówki publiczne, a 27 (29%) niepubliczne.

Tabela 1. Rozkład respondentów według typu placówki

	Odpowiedzi	Liczba	Procent
1	MOW resocjalizacyjno-wychowawczy	32	84%
2	MOW resocjalizacyjno-rewalidacyjny	5	13%
3	MOW resocjalizacyjno-wychowawczy i resocjalizacyjno-rewalidacyjny	1	3%
	Ogółem	38	100%

Tabela 2. Rozkład respondentów według rodzaju placówki

	Odpowiedzi	Liczba	Procent
1	MOW dla dziewcząt	28	74%
2	MOW koedukacyjny	10	26%
	Ogółem	38	100%

Tabela 3. Rozkład respondentów reprezentujących placówki publiczne i niepubliczne

	Odpowiedzi	Liczba	Procent
1	MOW publiczny	26	68%
2	MOW niepubliczny	12	32%
	Ogółem	38	100%

Tabela 4. Rozkład respondentów według lokalizacji placówki

	Odpowiedzi	Liczba	Procent
1	Wieś	20	52,63%
2	Miasto poniżej 50 tys. mieszkańców	11	28,95%
3	Miasto 50–100 tys. mieszkańców	1	2,63%
4	Miasto 100–500 tys. mieszkańców	0	0%
5	Miasto powyżej 500 tys. mieszkańców	6	15,79%
	Ogółem	38	100%

2. Analiza danych

Celem badania ankietowego było zebranie danych na temat sytuacji nieletnich matek przebywających w młodzieżowych ośrodkach wychowawczych.

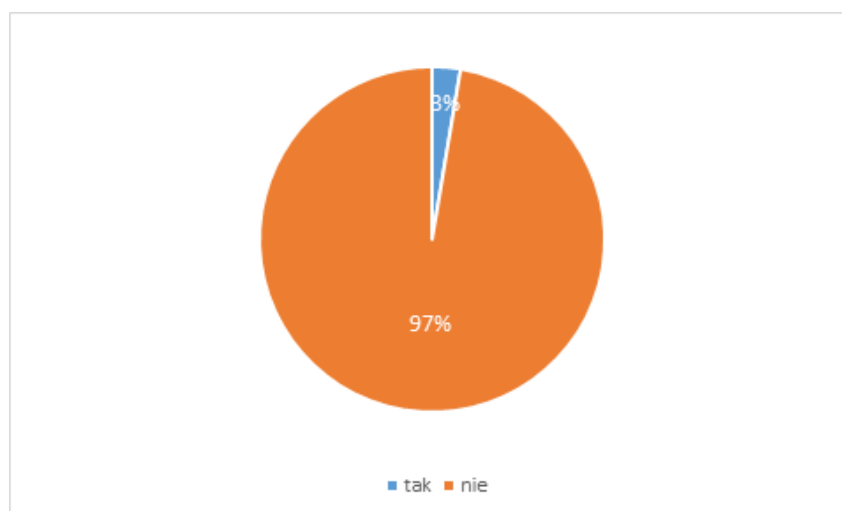
Badanie pozwoliło oszacować, w jakim stopniu MOW są przygotowane do realizacji postanowień sądowych o zastosowaniu środka wychowawczego w postaci umieszczenia nieletniej w ośrodku wychowawczym.

Wyniki przeprowadzonych ankiet dały także odpowiedź na pytania:

- Czy placówki przyjmują obecnie nieletnie matki z dziećmi, a jeśli nie, to czy planują rozszerzenie swojej działalności o taką możliwość?
- Jakie w opinii respondentów są mocne i słabe strony przyjmowania nieletnich matek z dziećmi?
- Ile nieletnich matek przebywało w placówkach kierowanych przez respondentów na przestrzeni ostatnich dwóch lat?
- Jakie są dalsze losy nieletnich matek przebywających w młodzieżowych ośrodkach wychowawczych?
- Na jaki rodzaj wsparcia od instytucji pracujących na rzecz pomocy społecznej oraz pieczy zastępczej mogą liczyć respondenci?

Spośród ankietowanych placówek tylko jedna – MOW w Czaplinku – deklaruje możliwość przyjmowania nieletnich matek z dziećmi.

Wykres 1. Możliwość przyjęcia przez ośrodek nieletniej matki z dzieckiem

Dyrektor MOW w Czaplinku na pytanie o sposób organizacji przyjmowania nieletnich matek w ośrodku udzielił następującej odpowiedzi:

Niezbędnym warunkiem, aby nieletnia matka mogła przebywać i zajmować się w MOW w Czaplinku swoim dzieckiem, jest uregulowanie sytuacji prawnej jej dziecka poprzez wyznaczenie opiekuna prawnego oraz znalezienie rodziny zastępczej, w której dziecko będzie umieszczone na czas pobytu nieletniej w MOW. Takie rozwiązanie pozwala zapewnić dziecku środki finansowe niezbędne do jego utrzymania i podejmowania działań prawnych, takich jak obowiązkowe szczepienia, leczenie, złożenie wniosku o ustalenie ojcostwa czy alimenty. Kontakty matki z dzieckiem są ustalane z rodziną zastępczą. Najczęściej następują po południu i w dni wolne od nauki szkolnej.

Ponadto opiekun prawny i rodzina zastępcza, we współpracy z wychowawcami MOW, sprawują nadzór nad przebiegiem kontaktów nieletniej matki z jej dzieckiem oraz nad wypełnianiem przez nią roli matki, dbając o to, by dziecko było bezpieczne oraz prawidłowo się rozwijało.

Ważnym aspektem pracy z nieletnimi matkami jest ustanowienie rodziny zastępczej dla dziecka wychowanki w miejscu jej pobytu, tj. w Czaplinku. Umożliwia to nieletniej matce stały, codzienny kontakt z dzieckiem i rodziną zastępczą. Jeśli rodzina biologiczna wychowanki deklaruje chęć przejęcia opieki nad jej dzieckiem i pomocy w sprawowaniu przez nią roli matki, rozwiązaniem stosowanym przez MOW w Czaplinku, w porozumieniu i za zgodą właściwego sądu rejonowego, jest urlopowanie nieletniej do domu rodzinnego pod opiekę najbliższych na czas przed porodem, porodu i połogu. Następnie nieletnia matka wraca do MOW w Czaplinku, a dzieckiem zajmuje się jej rodzina. Ośrodek stara się podtrzymać więzi wychowanki z dzieckiem poprzez częstsze i dłuższe urlopowania do domu rodzinnego czy możliwość odwiedzin bliskich w MOW.

Przeszkody w przyjmowaniu nieletnich matek w MOW

Dyrektorzy, których placówki obecnie nie przyjmują nieletnich matek z dziećmi, zostali poproszeni o odpowiedź na pytanie, czy planują to zmienić oraz co obecnie stoi na przeszkodzie wprowadzenia takiej możliwości w zakres działań ich ośrodka.

Odnotowano 37 odpowiedzi. 5 respondentów zadeklarowało, że w ich ośrodkach planowane jest umożliwienie przebywania nieletnich matek z dziećmi. 30 ankietowanych nie przewiduje wprowadzenia takiego rozwiązania (przynajmniej w najbliższej przyszłości). Dwie odpowiedzi były niejednoznaczne („nie wykluczamy” oraz „nie były u nas prowadzone konsultacje z organem prowadzącym w tym zakresie”).

Jako przeszkody w przyjmowaniu w ośrodku nieletnich matek z dziećmi najczęściej podawano problemy lokalowe, braki kadrowe oraz ograniczenia natury formalnej (brak odpowiednich regulacji prawnych). Wszystkie udzielone odpowiedzi znajdują się poniżej:

- Brak możliwości lokalowych oraz kadrowych (osoby do opieki nad noworodkami i niemowlętami).
- Tak, planuję rozszerzenie działalności placówki. W roku 2016 w placówce, w grupie z dziesięcioma innymi wychowankami, przebywała matka z 18-miesięcznym dzieckiem. Bardzo dużym utrudnieniem były warunki lokalowe (wspólna toaleta, łazienka, pokój). Uważam, że nieletnia matka, przybywająca z dzieckiem do placówki, powinna mieć zapewnione odpowiednie warunki mieszkaniowe, tzn. osobny pokój, aby dziecko mogło spokojnie bawić się i zasypiać, kuchnię do szykowania posiłków oraz łazienkę.
- Nasz baza lokalowa jest tak mała, że nie ma najmniejszych szans na utworzenie takich grup.
- Nie planujemy przyjmować nieletnich matek z dziećmi ze względu na niemożliwość stworzenia im odpowiednich warunków lokalowych.
- W chwili obecnej nie planuję.
- Takie działania są planowane. Przyjmowanie nieletniej z dzieckiem wymaga przygotowania odpowiedniej infrastruktury na terenie ośrodka, a także zatrudnienia dodatkowej kadry: całodobowej obsługi pielęgniarskiej oraz lekarza konsultanta.
- Nie planujemy.
- Na razie nie jest planowane rozszerzenie działalności placówki o przyjmowanie nieletnich matek z dziećmi. Na przeszkodzie stoją warunki lokalowe placówki oraz brak możliwości zapewnienia pieczy zastępczej dzieciom podczas przebywania wychowank na zajęciach lekcyjnych.
- Nie planuję. Przeszkodę stanowi brak komunikacji publicznej i znaczna odległość ośrodka od miasta.
- Nie planuję. Na przeszkodzie stoją ograniczenie lokalowe, brak woli organu prowadzącego oraz brak mojego wewnętrznego przekonania o sensowności takiego działania.
- Nie planujemy rozszerzenia działalności placówki o przyjmowanie nieletnich matek z dziećmi. Wiązałoby się to z dużymi zmianami placówki, m.in. reorganizacją zaplecza materialnego – nowymi lub wyremontowanymi przestronnymi pomieszczeniami dla matek z niemowlętami, zatrudnieniem nowych osób lub przekwalifikowaniem/dokształceniem obecnych pracowników. Niezbędne byłoby również zapewnienie zaplecza prawnego w postaci opiekuna prawnego dla matek z dziećmi, który musiałby być dostępny 24 godziny na dobę, np. w sytuacji wyjazdu do lekarza.
- Nie planuję. Nie mamy przygotowanej infrastruktury tak, aby matka i jej dziecko mieli dobre warunki do zamieszkania. Trudno też zorganizować opiekę nad dzieckiem w czasie, gdy matka jest np. w szkole. Przeszkody to również brak rozwiązań formalnych (np. określenia, czy można kogoś dodatkowo zatrudnić).
- Nie planuję rozszerzania działalności placówki o przyjmowanie nieletnich matek z dziećmi. Przeszkody:
  - ograniczone możliwości zapewnienia całodobowej opieki nad dzieckiem podczas pobytu nieletniej na zajęciach lekcyjnych;

- niewystarczające warunki lokalowe do zapewnienia osobnych pokoi dla matek z dziećmi;
- zagrożenia związane z agresywnymi zachowaniami wychowanek.
- Nie planujemy przyjmowania nieletnich matek z dziećmi z powodu braku warunków lokalowych, braku kadry do opieki nad dzieckiem oraz dostępu do lekarza pediatry ze względu na lokalizację MOW (wieś).
- Nie planujemy przyjmowania nieletnich matek z dziećmi. Przyczyny: brak warunków lokalowych oraz przeszkody kadrowe – brak osoby do opieki nad dzieckiem, gdy nieletnia matka jest na zajęciach szkolnych. Problemem jest również ograniczona możliwość dostępu do lekarza pediatry ze względu na lokalizację placówki (wieś).
- Nie wykluczamy możliwości rozszerzenia działalności placówki o przyjmowanie matek z dziećmi. Na chwilę obecną nie ma takiej możliwości. Na przeszkodzie stoją:
  - kwestia organizacyjna,
  - zbyt duża odległość od większej miejscowości,
  - utrudniony dostęp do lekarzy i specjalistów,
  - utrudniona opieka nad dziećmi,
  - rodzaj placówki (koedukacyjna).
- W przyjęciu małoletnich matek z dziećmi nieodzownym i ważnym punktem jest baza lokalowa – niezbędna, aby zapewnić komfortowe warunki do życia i rozwoju. Potrzebna jest również wykwalifikowana kadra psychologiczno-pedagogiczna (w czasie nauki w szkole małoletnich wychowanek przejmująca opiekę nad ich dziećmi). Niestety nie dysponujemy odpowiednimi zasobami lokalowymi, jak również odpowiednio liczną kadrami.
- Nie były u nas prowadzone konsultacje z organem prowadzącym w tym zakresie. W przypadku wystąpienia potrzeby przyjmowania dziewcząt z dziećmi takie konsultacje zostaną podjęte.
- Nie planujemy rozszerzenia działalności o przyjmowanie nieletnich matek z dziećmi. Nie mielibyśmy możliwości sprawowania opieki nad dzieckiem, kiedy nieletnia realizowałaby obowiązek szkolny. Nie mamy stałej opieki pielęgniarskiej ani lekarskiej, czyli nie mamy możliwości zapewnienia noworodkom i małym dzieciom niezbędnej opieki medycznej. Istnieje też problem zapewnienia bezpieczeństwa małym dzieciom umieszczonym w MOW w kontekście nasilenia w tej grupie problemów emocjonalnych, a często wręcz psychiatrycznych. Do tego dochodzi brak możliwości architektonicznych do zapewnienia pokoi dla matek z dziećmi z łazienkami dostosowanymi do ich potrzeb.
- Nie planujemy rozszerzenia działalności. Przepisy prawne wymagają ustanowienia opiekuna prawnego dla dziecka nieletniej wychowanki. Konieczne jest, by taki opiekun był jak najbliżej miejsca pobytu dziecka, a nasi pracownicy nie wyrażają gotowości do pełnienia tej funkcji. Jesteśmy dużą placówką, w której może przebywać do 84 wychowanek. Są to osoby z różnego typu problemami: wychowawczymi, emocjonalnymi, psychicznymi. W naszej opinii nie jest to środowisko właściwe dla małego dziecka. Kolejnym argumentem przeciw jest organizacja procesu resocjalizacji

naszych wychowanek. Dziewczęta mają zaplanowany czas, po zajęciach lekcyjnych mają zajęcia dodatkowe (rozwijające zainteresowania, wychowawcze, terapeutyczne), więc *de facto* konieczna byłaby dodatkowa opieka dla dziecka przez cały czas.

- W najbliższym czasie nie planujemy rozszerzenia działalności placówki o przyjmowanie nieletnich matek z dziećmi. Nie posiadamy odpowiedniej bazy lokalowej.
- Na przeszkodzie stoją:
  - brak rozwiązań prawnych dotyczących organizacji opieki nad dzieckiem nieletniej, kiedy jest ona w szkole;
  - ograniczone możliwości związane z organizacją pracy w placówce w zakresie zapewnienia bezpieczeństwa małemu dziecku i odpowiedniej całodobowej opieki;
  - opieka prawna nad dzieckiem nieletniej (pracownicy MOW nie mają obowiązku wyrażania zgody na przyjęcie roli opiekuna prawnego);
  - brak odpowiedniej bazy lokalowej.
- Brak regulacji prawnych pobytu w MOW nieletnich matek z dziećmi.
- Nie planuję rozszerzenia działalności placówki o przyjmowanie nieletnich matek z dziećmi. Powody to:
  - brak wykwalifikowanej kadry;
  - dojazd do ośrodka jest bardzo utrudniony (najbliższy przystanek autobusowy znajduje się w odległości ok. 4,5 km, karetka pogotowia latem dojeżdża po około godzinie);
  - brak możliwości wydzielenia w budynku spokojnej części dla przebywających tam matek z dziećmi.
- W przyszłości planowane jest utworzenie grupy wychowawczej dla nieletnich matek z dziećmi. Aktualnie nie posiadamy bazy lokalowej, która pozwoliłaby je przyjmować.
- Tak, planuję.
- Nie, ze względu na koedukacyjny typ ośrodka.
- Nie planujemy przyjmować nieletnich matek ze ich dziećmi z powodu braku odpowiedniej kadry i bazy lokalowej.
- Zaplecze pokoi mieszkalnych nie pozwala na zapewnienie odpowiednich warunków do przyjęcia nieletnich matek z dziećmi.
- Nie planujemy. Powodem jest brak dostosowania infrastruktury.
- Nie planujemy ze względu na brak odpowiedniego zaplecza (pokoi z łazienkami), brak finansowania działań tego typu oraz brak unormowań prawnych pobytu dziecka w placówce.
- Istnieje możliwość przyjęcia wychowanki po porodzie dziecka, ale dla noworodka jest ustanawiana opieka prawna w postaci najbliższej rodziny nieletniej bądź rodziny zastępczej. Wychowanka po okresie połogu opiekuje się swoim dzieckiem na zmianę z rodziną zastępczą. Matki zajmują się dzieckiem w dni wolne od nauki szkolnej oraz w dni powszednie, po lekcjach. W innym czasie opiekę sprawuje rodzina zastępcza. Jeżeli chodzi o pobyt nieletniej wraz z dzieckiem jest to w chwili obecnej niemożliwe ze względu na brak odpowiednich warunków.
- Nie, ze względu na infrastrukturę i brak personelu medycznego.

- Tak, planuję przyjmowanie nieletnich matek z dziećmi. Przeszkody na ten moment:
  - brak przepisów regulujących pobyt matek z dziećmi w MOW,
  - organizacja pracy (m.in. brak opieki nad dziećmi podczas zajęć lekcyjnych),
  - utrudniony dostęp do specjalistycznej opieki medycznej (nasza placówka znajduje się na wsi),
  - brak warunków bytowych i wyposażenia.
- Nie.
- Nie planujemy poszerzenia działalności placówki o przyjmowanie nieletnich matek z dziećmi. Powodem jest ograniczony dostęp do specjalistycznej opieki lekarskiej oraz warunki lokalowe.
- Nie, ze względu na ograniczenie lokalowe oraz ograniczenia w dostępie do specjalistycznej służby zdrowia.

Mocne i słabe strony przyjmowania nieletnich matek do placówek

W kolejnym pytaniu respondenci zostali poproszeni o wskazanie mocnych i słabych stron przyjmowania nieletnich matek z dziećmi do placówek resocjalizacyjno-wychowawczych i resocjalizacyjno-rewalidacyjnych. Udzielono następujących odpowiedzi:

- **Mocne strony:** możliwość pomocy w budowaniu więzi między matką a dzieckiem; realizacja środka wychowawczego, a, co za tym idzie, ukończenie szkoły przez nieletnią w bezpiecznym środowisku, ze wsparciem specjalistów.
- **Mocne strony:** zachowana więź emocjonalna matki z dzieckiem; wzorzec dla pozostałych wychowanek związany z macierzyństwem i odpowiedzialnością; nauka bycia dobrą matką; wsparcie od osoby dorosłej.
Słabe strony: brak dodatkowych środków na zapewnienie pobytu dziecka wraz z matką oraz brak odpowiednich warunków lokalowych (odrębne pomieszczenie dla matki z dzieckiem – pokój z aneksem kuchennym i łazienką).
- **Mocne strony:** więź z dzieckiem nie zostanie przerwana, a nieletnia matka otrzymuje wsparcie w procesie wychowania.
- **Mocne strony:** kontakt nieletniej matki z dzieckiem; kształtowanie postawy rodzicielskiej; więź matki z dzieckiem; wpływ na wychowanie dziecka; kształtowanie poczucia odpowiedzialności za dziecko.
Słabe strony: konieczność znalezienia rodziny zastępczej na terenie gminy/powiatu placówki; stworzenie odpowiednich warunków lokalowych; konieczność opieki nad dzieckiem przez rodzinę zastępczą podczas pobytu wychowanki w szkole.
- **Słabe strony:** lokalizacja matki i dziecka.
- Nie jestem w stanie przewidzieć i określić mocnych i słabych stron.
- Nie mamy doświadczenia w tym obszarze.
- **Mocne strony:** zapewnienie stałego kontaktu matki i dziecka oraz budzenie w wychowankach instynktów macierzyńskich.

Słabe strony: brak możliwości zapewnienia opieki dziecku, kiedy wychowanka przebywa na zajęciach.

- Mocne strony: zaplecze socjalne.

Słabe strony: znaczna odległość placówki od przychodni lekarskiej i brak komunikacji publicznej.

- Wiele lat temu w placówce mieliśmy grupę dla matek z dziećmi. Ten eksperyment okazał się porażką z następujących powodów:
  - wychowanki w krótkim czasie traciły zainteresowanie swoimi dziećmi, wszak było dużo „cioć”, które chętnie wyręczały je w opiece nad dziećmi;
  - brak wykwalifikowanej kadry, która w sposób kompetentny i świadomy prowadziłaby podopieczne;
  - wychowanki z dziećmi uzyskiwały status „gwiazdy” i nie poczuwały się do uczestniczenia w realnym procesie wychowania.

Mój podstawowy argument: MOW to złe miejsce do wychowywania małych dzieci.

- Mocne strony: nawiązanie bliskiej relacji emocjonalnej matki z dzieckiem; nauka odpowiedzialnego macierzyństwa i trosk związanych z byciem młodą matką; dojrzałe podejście do życia; łatwiej jest realizować obowiązek szkolny, pomoc i kontakt z innymi młodocianymi matkami.

Słabe strony: brak bezpośredniego kontaktu z rodziną; tęsknota za normalnością i wolnością; ograniczenie zamknięciem, duży natłok obowiązków szkolnych i rodzicielskich jednocześnie.

- Uważam, że należy stworzyć placówki, w których może przebywać nieletnia matka ze swoim dzieckiem. To lepsze rozwiązanie niż rozdzielanie matki od dziecka. Placówka może pomóc w usamodzielnieniu takiej dziewczyny, jednak MOW musiałby otrzymać uprawnienia podobne do pieczy zastępczej, czyli finansowanie tego dziecka oraz możliwości pełnienia roli opiekuna faktycznego, np. w czasie wizyt lekarskich. Ważne jest też posiadanie przestrzeni lokalowej, np. pokoiów dla nieletnich matek z dziećmi. Miałby one trochę inny rytm dnia, mogłyby sobie pomagać. Można by dla grupy dziewcząt stworzyć naukę w inny sposób. Trzeba zadbać o to, by małe dzieci nie stały się maskotką dla wszystkich. Jednocześnie należałoby zadbać o kontakt z ojcami tych dzieci, uczyć dziewczyny relacji z ich partnerami. Oczywiście najlepszym rozwiązaniem byłoby, gdyby takie dziewczęta mogły przebywać w swoich domach rodzinnych czy po prostu zakładać nowe rodziny. Jeśli jednak nie jest to możliwe, rozwiązaniem jest też pobyt z dzieckiem w placówce.

- Mocne strony: dziecko przebywa przy matce, wychowanka ma bezpośrednią możliwość zajmowania się swoim dzieckiem.

Słabe strony: różnorodność problemów wychowawczych w placówce, tj. zachowania agresywne, autoagresywne, uzależnienia od narkotyków pozostałych wychowanek; brak odpowiednich warunków do prawidłowego rozwoju dziecka: zbyt duża liczba bodźców wpływających na przestymulowanie dziecka.

- Mocne strony: więzi emocjonalne.
Słabe strony: brak uregulowań prawnych w tym zakresie; brak uregulowań dotyczących finansowania takiej działalności.
- Mocne strony: wzmocnienie więzi z matką.
Słabe strony: brak uregulowań prawnych w tym zakresie; brak uregulowań dotyczących finansowania takiej działalności MOW; brak warunków lokalowych; brak kadry.
- Mocne strony: możliwość ukończenia szkoły przez matki; wyposażenie matek w wiedzę niezbędną do pełnienia tej roli; możliwość wychowywania dzieci.
Słabe strony: instytucjonalny model wychowania; warunki bytowe; kontakt z innymi zdemoralizowanymi nieletnimi; brak odpowiedniego zaplecza.
- Mocne strony: pomoc w nawiązywaniu prawidłowej relacji małoletniej matki z dzieckiem; pomoc i wsparcie w opiece nad dzieckiem (nauka podstawowych czynności); monitorowanie zachowań małoletniej matki wobec dziecka; większa szansa na budowanie bezpiecznego przywiązania matki z dzieckiem; nauczanie małoletniej matki odpowiedzialności za siebie i dziecko.
Słabe strony: brak odpowiedniej bazy lokalowej; brak odpowiedniej liczby wykwalifikowanej kadry psychologiczno-pedagogicznej; niekorzystne środowisko dla rozwoju małego dziecka (z uwagi na obecność młodych ludzi z różnymi problemami wychowawczymi i zaburzeniami psychicznymi).
- Mocne strony: kontakt dziecka z matką; nauka pielęgnacji i opieki nad dzieckiem pod okiem wykwalifikowanej kadry; nauka wrażliwości na potrzeby dziecka (matek oraz innych wychowanek); nauka odpowiedzialności za siebie i swoje potomstwo.
Słabe strony: rywalizacja o przywileje innych podopiecznych, niemających potomstwa; niechęć ciężarnych do pozostania w izolacji w warunkach ośrodka; chęć angażowania partnerów (ojców) w opiekę nad dziećmi; powielanie zachowań dziewcząt mających potomstwo (chęć zajścia w ciążę celem uzyskania przywilejów); myślenie życzeniowe („tu i teraz”).
- MOW nie jest placówką przygotowaną do zastępowania funkcji rodziny. Małe dzieci nie mogą pozostawać pod wyłączną opieką nieletniej matki, której nie przysługuje władza rodzicielska z uwagi na wiek. Władzę rodzicielską nad tymi nieletnimi sprawują rodzice bądź opiekunowie prawni, którzy mają prawo do decydowania o swoim dziecku. Nasza placówka nie jest przygotowana do przyjmowania nieletnich z dziećmi. MOW jest dobrze przygotowany do przyjęcia wychowanek będących w ciąży, zarówno do sprawowania nad nimi opieki wychowawczej, zapewnienia dostępu do nauki (nawet po urodzeniu dziecka placówka na podstawie decyzji poradni psychologiczno-pedagogicznej organizuje dla wychowanki nauczanie indywidualne), jak i sprawowania opieki lekarskiej i przygotowania do procesu usamodzielniania.
- Mocne strony: wspieranie nieletniej w nowej, często trudnej sytuacji; budowanie relacji matka–dziecko.
Słabe strony: dziecko narażone jest na kontakt z dużą liczbą osób, a tym samym zwiększa się prawdopodobieństwo jego zarażenia jakąś chorobą. Narażone jest również na kontakt z dużą liczbą osób niedostosowanych społecznie, a często też uzależnionych

czy z zaburzeniami emocjonalnymi lub psychicznymi. Nieletnia matka nie mogłaby w pełni uczestniczyć w procesie resocjalizacyjnym proponowanym przez naszą placówkę ze względu na konieczność opieki nad dzieckiem.

- Mocna strona to przede wszystkim możliwość wychowania dziecka przez biologicznych rodziców i utrzymywania z nimi stałej więzi emocjonalnej. Słabe strony to bariery organizacyjne oraz brak uregulowań formalno-prawnych uwzględniających specyfikę i potrzeby nieletnich matek.
- Mocne strony: budowanie więzi rodzicielskiej z dzieckiem; kształtowanie umiejętności niezbędnych w pełnieniu roli matki pod okiem kadry.

Słabe strony: realne zagrożenie płynące z obecności innych nieletnich, często nierównoważonych emocjonalnie, agresywnych czy z problemem osobowości kształtującej się nieprawidłowo, w tym w kierunku socjo- bądź psychopatii; istnieje możliwość, że nieletnia z różnych przyczyn nie będzie w stanie prawidłowo wywiązywać się z roli matki, a opiekę nad dzieckiem będzie musiał przejąć pracownik MOW; kadra placówki posiada wykształcenie kierunkowe do pracy z dziećmi i młodzieżą w wieku starszym, może nie posiadać kompetencji i wiedzy do pracy z małymi dziećmi; brak przestrzeni lokalowej; brak rozwiązań w zakresie pełnienia opieki nad dzieckiem w chwili, kiedy nieletnia przebywa w szkole bądź na zajęciach dodatkowych.

- Mocne strony: możliwość wychowywania dziecka przez nieletnią matkę, nie rozdzielanie ich, stała opieka, kontakt; ciągłość oddziaływań resocjalizacyjnych na nieletnią; brak problemów ze znalezieniem nieletniej miejsca w domu samotnej matki; możliwość udzielania wsparcia nieletniej przez kadrę placówki.

Słabe strony: brak konkretnych wytycznych, podstawy prawnej do przebywania nieletnich z dziećmi w MOW.

- Mocne strony: matka z dzieckiem przebywają razem; matka jednocześnie może się uczyć oraz kontynuować proces resocjalizacji.

Słabe strony: atmosfera niesprzyjająca wychowaniu małego dziecka; brak wykwalifikowanej kadry (pielęgniarka, położna, lekarz pediatra); niedostateczne warunki sanitarno-higieniczne i lokalowe; trudności związane z zapewnieniem 100-procentowego bezpieczeństwa dla małego dziecka.

- Mocne strony: możliwość sprawowania bezpośredniej opieki nad dzieckiem; nauka bycia matką; zacieśnienie więzi emocjonalnej między matką a dzieckiem; wsparcie specjalistów (wychowawcy, pedagoga, psychologa); możliwość realizacji obowiązku szkolnego.

Słabe strony: instytucjonalna forma opieki nad dzieckiem; brak bezpośredniego wsparcia nieletniej ze strony własnej rodziny.

- Mocne strony: możliwość nierozłączania matki z dzieckiem; utrzymanie więzi z dzieckiem, uczenie się odpowiedzialności rodzicielskiej; kontynuowanie nauki przez matkę.

Słabe strony: o ile mi wiadomo, nie istnieje system prawny dotyczący zorganizowania opieki nad dzieckiem nieletniej matki w trakcie jej pobytu w szkole, jak również system finansowania wszelkich wydatków dotyczących dziecka.

- **Mocne strony:** więź matki z dzieckiem.
Słabe strony: niemożność wspólnego wychowywania przez oboje rodziców.
- **Mocną stroną** przyjmowania nieletnich matek do ośrodka jest to, że dziecko będzie mogło być przy swojej matce.
- **Mocne strony:** niewątpliwie jest to doskonała lekcja pokazowa dla innych wychowanek czy też wychowanków, jak ogromną odpowiedzialnością jest opieka nad dzieckiem. Również pomoc opiekunów w opiece nad dzieckiem niedoświadczonej i często nieprzygotowanej do macierzyństwa nieletniej matki.
Słabe strony: ograniczona swoboda i intymność nieletniej matki; liczne kontakty z pozostałymi podopiecznymi, które mogą powodować rozdrażnienie i zdenerwowanie.
- **Mocne strony:** można połączyć proces resocjalizacji z byciem matką; budowanie więzi z dzieckiem, nie ma rozerwania kontaktu z dzieckiem; wychowanka uczy się zajmowania dzieckiem pod opieką i kontrolą kadry; można obserwować ich wzajemne relacje, reagować na trudności, wspierać i pomagać, korygować nieprawidłowe postawy.
Słabe strony: większa odpowiedzialność pracowników, dużo więcej obowiązków w związku z pełnieniem nadzoru również nad dzieckiem wychowanki; resocjalizacja nieletnich matek wymaga stosowania innych metod pracy i angażowania w pomoc wielu innych podmiotów (np. położna, powiatowe centrum pomocy rodzinie, sąd), udzielanie pomocy prawnej wychowankom, podjęcie działań mających na celu zapewnienie wychowance i jej dziecku pobytu w bezpiecznych warunkach po opuszczeniu MOW; brak rodzin zastępczych na terenie Czaplinka, które chciałyby nawiązać współpracę z MOW i pełnić funkcje opiekuńczo-wychowawcze wobec dzieci nieletnich matek umieszczonych w ośrodku, co zapewniłoby możliwość przyjęcia do MOW większej liczby nieletnich w ciąży czy matek; nie zawsze udaje się zrealizować zakładany cel, że matka po opuszczeniu MOW będzie zajmować się swoim dzieckiem, jest to trudne zwłaszcza w przypadku wychowanek z orzeczoną niepełnosprawnością intelektualną w stopniu lekkim lub ze zdiagnozowanym uzależnieniem od środków psychoaktywnych.
- **Mocne strony:** utrzymywanie bliskiej więzi matka–dziecko; nauka odpowiedzialności, poczucie bezpieczeństwa dla dziecka.
Słabe strony: brak.
- Jeżeli nieletnia chce się zająć dzieckiem, powinna być urlopowana do domu lub narzeczonego, funkcjonować razem z ojcem dziecka, we w miarę w normalnych warunkach. Jeżeli się nie sprawdza i nie zajmuje się dzieckiem, nie ma sensu prznosić ją do MOW z dzieckiem.
- **Mocne strony:** nauka nowej roli społecznej; budowanie więzi z dzieckiem; dodatkowa motywacja do zmiany swoich zachowań.
Słabe strony: trafiając do ośrodka, wychowanki często nie potrafią funkcjonować w społeczeństwie, co z kolei może przekładać się na brak odpowiedzialności za swoje dzieci; modelują i uczą swoje dzieci niekonstruktywnych metod radzenia sobie na przykład z emocjami; wychowanki, które mają zaburzenia psychiczne lub nieprawidłowo kształtującą się osobowość, często nie radzą sobie same ze sobą, a co dopiero

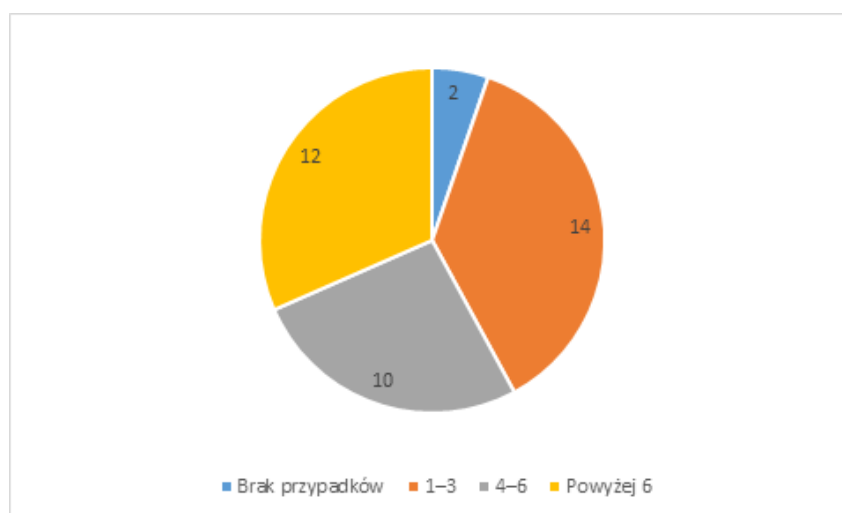

z własnym dzieckiem; brak odpowiednich warunków (osobny pokój, pokój dziecięcy, wyposażenie MOW); trudności w skupieniu się na innych obszarach swojego życia i wprowadzenia w nie zmian.

- Mocne strony: nierozłączanie matki i dziecka.
Słabe strony: instytucjonalność, podatność na choroby, duża liczba dzieci, a co za tym idzie hałas; choroby innych wychowanek; odpowiednia kuchnia.
- Mocne strony: zachowanie więzi między matką a dzieckiem; właściwa opieka i pomoc nieletniej matce; kontrola nad wczesnym macierzyństwem.
Słabe strony: brak środowiska rodzinnego; utrudniony kontakt z ojcem dziecka; wpływ zachowania innych niedostosowanych nieletnich.
- Mocne strony: zdrowotne, emocjonalne, wychowawcze.
Słabe strony: organizacyjne, prawne.
- Mocną stroną jest to, że dziecko pozostaje z matką, która realizuje postanowienie sądowe. Słabą stroną jest konieczność specjalizacji placówki.
- Mocne strony: zapewnienie bezpieczeństwa i opieki dla matki i dziecka; możliwość opieki matki nad dzieckiem.
Słabe strony: brak więzi rodzinnych, wsparcia ze strony bliskich, brak wzorców rodzicielskich.

Aby zbadać skalę omawianego problemu, respondenci zostali poproszeni o określenie liczby nieletnich w ciąży przebywających w ich ośrodkach na przestrzeni ostatnich dwóch lat. Obrazuje to poniższy wykres.

Wykres 2. Liczba nieletnich w ciąży na przestrzeni ostatnich dwóch lat

Wykres kołowy obrazuje liczbę przypadków nieletnich w ciąży w MOW na przestrzeni ostatnich dwóch lat. W 14 ośrodkach wystąpiły 1-3 takie przypadki, w 12 było powyżej 6 przypadków, a w 10 – od 4 do 6. W dwóch MOW nie było przypadków nieletnich w ciąży.

Losy wychowanek MOW po urodzeniu dziecka

Autorzy ankiety zapytali badanych także o to, czy znane im są dalsze losy wychowanek, już po urodzeniu dziecka. Niemal wszystkie odpowiedzi były twierdzące.

- Powrót do placówki, pozostawienie dziecka w rodzinie zastępczej, domu małego dziecka, domu dziecka (możliwość odwiedzin) bądź w domu rodzinnym, gdzie opiekę przejmuje rodzic nieletniej. Jeden przypadek oddania dziecka do adopcji.
- Jedna z wychowanek pozostała wraz z dzieckiem u swoich rodziców, druga wzięła ślub i wychowuje dziecko wspólnie z mężem – ojcem dziecka, trzecia jest jeszcze w ciąży i przebywa w mojej placówce.
- Najczęściej nieletnie były zwalniane z ośrodka i zajmowały się dzieckiem w domu. Raz dziecko trafiło do adopcji, a nieletnia powróciła do placówki.
- Nieletnie matki najczęściej po urodzeniu dziecka wracają do domów rodzinnych bądź zamieszkują z partnerami – ojcami dzieci. Czasami wychowanka trafia z dzieckiem do domu samotnej matki.
- Trudno mi powiedzieć. Za mojej kadencji nie było przypadków ciężarnych dziewcząt.
- Nie mamy takich doświadczeń.
- Pod koniec ciąży są urlopowane do domów rodzinnych po wcześniejszym uzgodnieniu szczegółów dotyczących pobytu po urodzeniu dziecka.
- Niektóre wychowanki po urodzeniu dziecka miały zniesiony środek wychowawczy w postaci umieszczenia w młodzieżowym ośrodku wychowawczym. Inne po urlopowaniu na czas porodu, urodzeniu dziecka i połogu powracały do placówki, a ich dzieckiem najczęściej zajmował się ich opiekun prawny.
- Powrót nieletniej do domu rodzinnego lub do placówek dla samotnych matek.
- Sytuacja zawsze zależy od wielu czynników. Mając wychowankę w ciąży, analizujemy wspólnie z nią wszystkie możliwe rozwiązania: adopcję, wychowywanie w rodzinie zastępczej, zwolnienie z placówki. Najczęściej stosujemy to ostatnie rozwiązanie. W porozumieniu z podopieczną, ojcem (jeżeli jest znany), rodzicami, sądem, miejscowym OPS-em szukamy rozwiązania, które wychowanka jest w stanie zaakceptować, bo tylko takie rozwiązanie ma szansę na pozytywne zakończenie.
- Większość nieletnich matek wraca do rodzinnych domów i uzyskuje pomoc w realizacji zadań macierzyńskich od swoich rodzin (rodziców, dziadków czy innych krewnych). Opiekę prawną nad dzieckiem przejmują rodzice do ukończenia przez młodą matkę 18. roku życia. Potem staje się ona pełnoprawną opiekunką dziecka.
- Każdy przypadek jest inny. Niektóre dziewczyny za zgodą sądu wracają do domu rodzinnego, gdzie otrzymują pomoc swojej rodziny. Inne pozostają w MOW, a dzieckiem opiekuje się ich matka. Są też sytuacje, w których matka z dzieckiem trafia do domu samotnej matki lub innej placówki tego typu. Wtedy sąd podejmuje decyzję międzyresortową, czyli, przykładowo, wyraża zgodę na przerwę w wykonywaniu środka wychowawczego. Jednocześnie MOPS na terenie zamieszkania dziewczyny znajduje placówkę dla dorosłych kobiet, ale wszyscy, trochę naciągając rzeczywistość, zgadzają się na to. Nie pamiętam przypadku, aby nowo narodzone dziecko trafiło od

razu do adopcji albo do domu dziecka. Niestety częste są sytuacje, że sąd pozwala zajmować się małym dzieckiem nieletniej, a kiedy ta nie radzi sobie z tym zadaniem, dziecko trafia do domu dziecka.

- Przebywające w placówce wychowanki w ciąży na kilka tygodni przed urodzeniem dziecka, za zgodą sądu rodzinnego, są urlopowane do domu rodzinnego. Tam, przy wsparciu najbliższych im osób, są przygotowywane do porodu. Po urodzeniu dziecka środek wychowawczy w postaci umieszczenia w MOW zostaje zmieniony na nadzór kuratora.
- Większość nieletnich po opuszczeniu MOW wychowuje swoje dzieci.
- Większość nieletnich matek wychowuje swoje dzieci po opuszczeniu MOW.
- W większości wracają do domu rodzinnego i same wychowują dzieci. Zdarzają się przypadki przekierowania do domu samotnej matki.
- Doświadczenia ostatnich dwóch lat pokazują, że wychowanki na kilka tygodni przed porodem decyzją sądu są urlopowane do domu rodzinnego. W większości przypadków sąd przychylił się do wniosków rodziców o wcześniejsze zwolnienie córek z MOW i możliwość opieki nad nowo narodzonymi dziećmi. W jednym przypadku zniesiono wykonywanie środka wychowawczego, którego celem było realizowanie przez wychowankę obowiązku szkolnego połączonego z opieką nad jej dzieckiem. Powodem było pogłębianie się demoralizacji u wychowanki. Decyzją sądu powróciła ona pod opiekę ośrodka.
- Powrót do środowiska rodzinnego; zawarcie związków małżeńskich; dom samotnej matki.
- Nieletnie ciężarne wychowanki przebywają w naszej placówce do 7. miesiąca ciąży. Potem, jeśli jest to zgodne z postanowieniem sądu rodzinnego, są urlopowane do domu rodzinnego, pod warunkiem jednak, że rodzina jest im w stanie zapewnić opiekę i że rodziny te nie przejawiają zachowań przemocowych czy alkoholowych. Opiekunowie, do których wychowanki wracają, wspierają je w procesie wychowawczym we współpracy z wychowawcami z placówki. Wychowanki powracające do domu rodzinnego kontynuują naukę w szkole funkcjonującej w MOW na podstawie decyzji poradni psychologiczno-pedagogicznej o nauczaniu indywidualnym z uwagi na ciążę i okres połogu. Wychowanki otrzymują od nauczycieli indywidualne zestawy zadań dostosowane do ich możliwości, które zaliczają w dogodnym dla siebie terminie. Pracownicy pedagogiczni nadal utrzymują kontakt z wychowankami oraz ich rodzinami, pomagając w procesie usamodzielnienia.
- W naszej placówce ciężarne wychowanki przed planowaną datą porodu przekierowywane są do specjalistycznych placówek dla matek z dziećmi. W poprzednich latach wychowanki kierowane były do specjalistycznej placówki opiekuńczo-wychowawczej dla matek z małymi dziećmi. Po okresie połogu matki wracały do nas, a dziecko zostawało pod opieką kadry tamtejszej placówki. Nieletnia matka odwiedzała dziecko kilka razy w tygodniu i spędzała z nim kilka godzin. Placówka ta została jednak zamknięta i obecnie nieletnie są przekierowywane do ośrodków na terenie gmin, z których pochodzą.

- Po urodzeniu dziecka i okresie połogu wychowanka zazwyczaj wraca do ośrodka, a dziecko przebywa w pieczy zastępczej. Jeśli matka wykazuje chęć i zainteresowanie, umożliwia się jej stały telefoniczny kontakt z opiekunem dziecka. Wychowanka może korzystać z urlopowania w każdy weekend w celu opieki nad dzieckiem.
- Większość nieletnich nie sprostało roli matki, dzieci zostały umieszczone w pieczy zastępczej.
- Nieletnie, które mają rodziny wydolne wychowawczo, po porodzie przebywają na urlopowaniu macierzyńskich w domach rodzinnych. Inne znalazły się w domach dziecka z grupami dla małych dzieci. Część udaje się umieścić w domach samotnej matki, inne powracają do ośrodka, a dzieci trafiają do rodzin zastępczych, domów dziecka lub pod opiekę rodziców wychowanki.
- W zależności od przypadku. Za zgodą sądu wychowanka może być urlopowana do domu z możliwością kontynuowania nauki i ma możliwość opieki nad dzieckiem. Inna opcja to utworzenie rodziny zastępczej, najczęściej z otoczenia najbliższej rodziny. Wtedy wychowanka może kontynuować naukę w ośrodku. W porozumieniu z sądem ułatwia jej się częsty kontakt z dzieckiem. Możliwa jest też zmiana ośrodka wychowawczego, a tym samym formy opieki, na placówkę opiekuńczo-wychowawczą z możliwością przebywania z małym dzieckiem przy współpracy z macierzystym powiatowym centrum pomocy rodzinie (PCPR) oraz sądem.
- Nieletnie wracają do swojego środowiska rodzinnego. Przy pomocy rodziny sprawują opiekę nad swoim dzieckiem i realizują obowiązek szkolny. Za zgodą sądu mogą zawierać związki małżeńskie. Po urodzeniu dziecka trafiają do placówek, które przyjmują nieletnie z dziećmi.
- Nieletnie matki po opuszczeniu ośrodka przebywają pod opieką rodziny lub próbują ułożyć sobie życie z ojcem dziecka.
- Nieletnie trafiają do domu samotnej matki dla nieletnich, a dziecko do domu dziecka dla małych dzieci. Dziecko jest skierowane do pieczy zastępczej.
- W naszym przypadku dziewczynka była jednocześnie naszą wychowanką i podopieczną domu dziecka. Kilka miesięcy przed urodzeniem wróciła do domu dziecka. Tam ma zapewnioną odpowiednią opiekę dla matek z dziećmi i możliwość kontynuacji nauki.
- Dwie wychowanki zostały umieszczone w ośrodku dla samotnych matek, pozostałe wróciły do domów rodzinnych. Do czasu uzyskania pełnoletności opiekę prawną pełnili rodzice nieletniej matki.
- Cztery wychowanki, które w ciągu ostatnich dwóch lat były w ciąży, mają kontakt ze swoimi dziećmi – dwie są pełnoletnie, opuściły już MOW i wychowują swoje dzieci; dwie są nadal w MOW, a ich dzieci są umieszczone w pieczy zastępczej (jedno w rodzinie biologicznej swojej babci, drugie w rodzinnym domu dziecka na terenie gminy Czaplinek). Jedna nieletnia w czasie pobytu w MOW poroniła. Jako pełnoletnia opuściła już ośrodek.
- Zazwyczaj dzieckiem opiekuje się matka nieletniej (jest rodziną zastępczą).

- Z analizy wynika, iż jest to przede wszystkim uwarunkowane oferowanym wsparciem po porodzie. Jeżeli dziewczyna ma narzeczonego lub rodzinę, która ją wspiera, w większości układają sobie życie w miarę poprawnie i utrzymują dziecko przy sobie. Natomiast kiedy wychowanka idzie do domu dziecka lub zostaje sama, pojawiają się kłopoty i traci dziecko.
- Bardzo różne. Wszystko zależy od sytuacji wychowanki, uzyskanego przez nią wsparcia oraz środowiska, do którego wraca bądź nie.
- Dom samotnej matki, powrót do domu rodzinnego i wychowywanie dziecka pod opieką mamy, rodziny.
- 1. Wracają razem z dziećmi do środowiska rodzinnego. 2. Są umieszczane w domach dla samotnych matek. 3. Wracają do placówek opiekuńczo-wychowawczych wraz z dziećmi. 4. Pozostają w MOW, a dzieci są umieszczane w rodzinie zastępczej spokrewnionej lub zawodowej.
- Opiekę nad dzieckiem przejmują rodzice wychowanki lub trafia do domu samotnej matki.
- Wychowanki z dziećmi wróciły do domu rodzinnego.
- Przebywają w domu samotnej matki bądź uzyskały wsparcie ze strony rodziny.

Wsparcie od instytucji

Respondentom zadano również pytanie, czy prowadzone przez nich placówki posiadają wsparcie w instytucjach działających na rzecz pomocy społecznej i pieczy zastępczej. Jedynie cztery placówki udzieliły odpowiedzi twierdzącej, nie dodały jednak nic ponadto. Na tej podstawie można wysnuć wnioski, że pomoc ta jest niewielka oraz że współpraca pomiędzy MOW a rzeczonymi instytucjami jest trudna. Odpowiedzi zebrane od respondentów przedstawiają się następująco:

- Nie (8 odpowiedzi).
- Tak (4 odpowiedzi).
- Różnie.
- W obecnej chwili nie współpracujemy z taką instytucją.
- Nie dotyczy.
- Ufam, że tak, aczkolwiek nie doświadczyłem, gdyż nie występowałem do chwili obecnej taki problem.
- Do tej pory nie zachodziła taka potrzeba.
- Na terenie gminy i powiatu funkcjonuje mało rodzin zastępczych, które mogłoby zaopiekować się dzieckiem wychowanki.
- Tak, acz raczej iluzoryczne, polegające na ewentualnej pomocy finansowej.
- Nie umiem odpowiedzieć na pytanie. Nieletnią zajmują się instytucje zgodnie z jej miejscem zamieszkania, a nie na terenie działania MOW. Z placówkami pieczy zastępczej doświadczenia mam różne, z jednymi pracuje się wzorcowo, z innymi z trudnościami.

- W zależności od potrzeby współpracujemy z instytucjami pomocy społecznej.
- Nie mamy doświadczenia w tym zakresie, ale biorąc pod uwagę naszą dotychczasową współpracę z instytucjami pomocy społecznej możemy liczyć na wsparcie PCPR w Łęcznej, MOPS w Łęcznej oraz Poradni psychologiczno-pedagogicznej w Łęcznej. Współpracujemy również z instytucjami w innych miejscach w Polsce, zależnie od miejsca zamieszkania dziewcząt.
- Nie. Nie ma problemu jedynie z zapewnieniem wychowankom w ciąży niezbędnej podstawowej opieki ginekologicznej.
- W sytuacji ciąży wychowanek zwracamy się do MOPS, MOPR lub PCPR z prośbą o skierowanie nieletniej do specjalistycznej placówki opiekuńczo-wychowawczej.
- Często rodziną zastępczą dla dzieci naszych wychowanek są rodzice lub placówki macierzyste. Wsparcie z ich strony jest głównym elementem naszej współpracy. Utrzymujemy z nimi stały kontakt, wymieniamy się informacjami. W miarę możliwości wspierają nieletnie matki materialnie.
- Miejscowe instytucje realizują zadania w zakresie swoich kompetencji. W większości przypadków współpraca przebiega bez zakłóceń.
- MOPR, GOPS czy MOPS współpracują z dyrekcją ośrodka w celu znalezienia rozwiązania i pomocy wychowance. Trudność powoduje mała liczba domów samotnej matki, które mają wolne miejsca i chcą przyjmować nieletnie z MOW, czy domów dziecka, w których może przebywać nieletnia wraz z dzieckiem. Trudność sprawia też rejonizacja tego typu placówek.
- Różnie.
- Nie.
- Nie było takiej potrzeby.
- Wsparcie pozostawia wiele do życzenia...
- Jest to zależne od danej instytucji i osób w niej pracujących.
- Jest to bardzo indywidualne, zależne od miejscowości i danego pracownika, czy mu zależy na wsparciu, czy też robi to z obowiązku.
- Tak.
- Ograniczone wsparcie opieki zdrowotnej.
- Niewielkie. Nie jest to systemowe wsparcie.
- Wsparcie jest bardzo ograniczone.
- Każdy przypadek jest indywidualny: jedne instytucje pomagają, ale też pomoc bywa niewielka.

Dyrektorzy placówek biorących udział w badaniu mieli również możliwość podzielenia się swoimi uwagami, komentarzami, spostrzeżeniami. Udzielone odpowiedzi zostały zebrane poniżej:

Odpowiedzi	Liczba wyborów	Procent
brak	6	40%
Brak.	1	6,7%
Uważam, że rozważanie, czy MOW ma zapewniać możliwość pobytu wychowance z dzieckiem, jest złą drogą. W naszym kraju istnieje wiele instytucji utworzonych w celu opieki nad małoletnimi w takiej sytuacji. Decyzja sądu o umieszczeniu w MOW nie jest ostateczna i z powodu znaczącej zmiany sytuacji osobistej sędzia zawsze może uchylić postanowienia o umieszczeniu w MOW. Warto w wypadku wychowanki w ciąży zadać sobie pytanie, co jest priorytetem: edukacja czy wychowywanie dziecka? Chętnie wezmę udział w dyskusji, jak tę sytuację rozwiązać.	1	6,7%
Jesteśmy zainteresowani tematem. Mamy warunki lokalowe, widzimy możliwość stworzenia w naszym MOW takiego profilu działalności.	1	6,7%
Dziękujemy.	1	6,7%
Problem nieletnich wychowanek MOW w ciąży jest poważny. Po urodzeniu dziecka nie mogą wrócić z nim do ośrodka, a mają prawo wychowywać swoje dziecko, jeśli tylko chcą. Jednocześnie system placówek resocjalizacyjnych temu nie sprzyja, a wręcz to uniemożliwia. To do dyrekcji ośrodka należy znalezienie wyjścia z sytuacji, znalezienie domu samotnej matki, co długo trwa, wymaga zgody sądu rodzinnego, a większość tego typu placówek nie chce przyjmować nieletnich z MOW. Dyrekcja może też wystosować wniosek do sądu rodzinnego o zmianę środka i umieszczenie nieletniej wraz z dzieckiem w domu dziecka, ale jest mało domów, które mają grupy dla wychowanek z dziećmi. Można liczyć, że pracownicy MOPS, GOPS czy MOPR będą chcieli zaangażować się w sprawę, ale nie zawsze tak jest. Także placówki macierzyste nieletnich nie zawsze chcą współpracować i pomóc nieletniej. Zdarzyło się, że dyrektorka domu dziecka robiła wszystko, aby rozdzielić nieletnią z dzieckiem. Utworzenie MOW dla wychowanek w ciąży i matek z małymi dziećmi byłoby idealnym rozwiązaniem tej sytuacji. Zapotrzebowanie na tego typu placówki jest bardzo duże.	1	6,7%
Brak uwag.	1	6,7%

Odpowiedzi	Liczba wyborów	Procent
Problem nieletnich matek umieszczonych w MOW lub/i w placówkach opiekuńczo-wychowawczych nadal wymaga rozwiązań systemowych i prawnych. Wiele nieletnich matek nie otrzymuje odpowiedniej pomocy i następuje trwałe zerwanie więzi matki z jej dzieckiem.	1	6,7%
Dobrym rozwiązaniem byłoby utworzenie (wyspecjalizowanie) placówki do goszczenia nieletnich matek z dziećmi, gdzie byłaby zatrudniona położna, pielęgniarka i lekarz.	1	6,7%
Pozostaje do rozwiązania problem prawny opieki nad dzieckiem.	1	6,7%

Podsumowanie

Wyniki badania ankietowego nakazują określić sytuację nieletnich matek w młodzieżowych ośrodkach wychowawczych jako trudną. Brak zabezpieczenia placówek zarówno od strony prawnej, jak i lokalowej uniemożliwia skuteczne przeprowadzenie procesu edukacyjnego, terapeutycznego oraz resocjalizacyjnego nieletnich.

W wielu przypadkach wychowanki po urodzeniu dziecka wracają do swoich rodzinnych środowisk. Środowisk, których wpływ przyczynił się do ich umieszczenia w MOW. Nie są niestety znane ich dalsze losy w dłuższej perspektywie, po urlopowaniu do środowiska rodzinnego.

Jednym z rozwiązań wydają się zmiany o charakterze legislacyjnym i międzyresortowym. Ustrukturalizowanie i osadzenie w ramach prawa działań na rzecz nieletniej matki i jej dziecka, umieszczonej postanowieniem sądu w MOW.

Warto na koniec zauważyć, że wybuch pandemii COVID-19 zmienił życie ludzi na całym świecie. Wiele dotychczasowych rozwiązań przestało funkcjonować, zastępują je nowe, niekiedy bardziej elastyczne procedury. Pozostaje zatem nadzieja, że wraz z falą zmian i ulepszeń również przepisy, warunki oraz możliwości placówek zostaną dostosowane do większego wspierania nieletnich matek w młodzieżowych ośrodkach wychowawczych.

Aleje Ujazdowskie 28
00-478 Warszawa
tel. 22 345 37 00, fax 22 345 37 70
e-mail: sekretariat@ore.edu.pl

www.ore.edu.pl

